MITTEILUNGEN DER ŠEVČENKO-GESELLSCHAFT
DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG
BAND CXLVI

ЗАПИСКИ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

ТОМ CXLVI

146

ПРАЦІ ФІЛЬОЛЬОҐІЧНОЇ СЕКЦІЇ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ
КИРИЛА СТУДИНСЬКОГО

ЛЬВІВ 1927

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

MITTEILUNGEN DER ŠEVČENKO-GESELLSCHAFT
DER WISSENSCHAFTEN IN L'EMBERG
BAND CXLVI

ЗАПИСКИ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

ТОМ CXLVI

ПРАЦІ ФІЛЬОЛЬОҐІЧНОЇ СЕКЦІЇ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ
КИРИЛА СТУДИНСЬКОГО

ЛЬВІВ 1927

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

Склад і друк „Записок Н. Т. ім. Ш.“ т. CXLVI почато дня 20 березня 1927 р., а скінчено 10 серпня 1927 р. Працю виконано під зарядом Івана Криловського. Складали складачі: Олександер Панас, Юрій Фрончек й Вячеслав Алтинський. Друкував машиніст Адам Жихевич. Переплетчик: Стефан Гевак.

Зміст CXLVI тому.

Inhalt des CXLVI Bandes.

Із збірника Кондрацького кінця XVII в.

(Кілька нових даних до старої української пісенности).

Подав ***М. Возняк.***

I.

З рукописного продовження друкованого „Katalogu rękopisów Bibljoteki Uniwersytetu Jagiellońskiego“ д-ра Володислава Віслоцького (№№ 4176) в рукописному відділі Бібліотеки Національного Заведення ім. Оссолінських у Львові довідався я, що під ч. 4581 згаданої краківської бібліотеки зберігається збірник: „Miscellanea wierszem i prozą w języku polskim i małoruskim“. Заспокоїти мою цікавість поміг мені д-р Іван Зілинський, що викладаючи на краківському університеті, став помічним при спровадженні рукопису з краківської бібліотеки до Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. За ласкаву прислугу складаю управам згаданих бібліотек і д-рові Ів. Зілинському щиру подяку.

Мою нетерпеливість при вижиданні рукопису винагородило його одержання вповні. Тут найшлася не тільки дума про козака — нетягу, відома з записів XIX в. як дума про козака Голоту, не тільки річ, відома з записів XIX в. як пісня про Байду (обома займаюсь окремо), але й низка текстів не такої ваги, як два попередні, але все-таки важних для дослідів нашої старої пісенности, її змісту й форми.

Збірник ч. 4581 рукописного відділу Бібліотеки Ягайлонського університету обіймає в теперішньому стані 109 листків малої вісімки, при чому багато сторін і навіть цілих листків є чистих. Обєм збірника був колись більшим, як на це вказують сліди листків, повидираних у середині. На первісне призначення зшитка й первісний зміст збірника вказує його наголовок, задержаний

і досі на першому листку, а саме: „Sententiae per Alfabetum Compositae Anno Domini 1684 Die 10 Ianuarii Lublini in Scholis Religiosorum P. P. Societatis Jezu Authore Religioso Kondracki“. Кондрацький розділив свою книжечку в порядку латинської азбуки, полишаючи під кожною буквою чисті листки на „sententiae“ пізнішого запису. От саме на тих чистих листках вписувано при кінці XVII в., а мало що й у XVIII в. (як ось вірш із л. 4 а „Nayswiętsza Panno formoy moię rękę“, попсовані тексти пісень і записки на 62 б—63 а тощо), те, що творить цікавіший зміст збірника від його первісних сентенцій.

Для означення околиці, де переховався збірник, цікава записка на л. 3 б: „1693 w Lubohyniah wybyli stozka zyta kop 17 Mac 10“ й дальша записка з тієїж сторінки про те, що „wysiały w Lubohyniah“ стільки й стільки ярого жита, вівса, гороху, гречки та ячменю. З инших записок цікава записка з л. 13 б: „Anno 1693 ultyma Marci spisał Stanisław Jabłonski Kozty Prawne azali siestrzenczy cokolwiek wrocą. Ukradł Piotrowski Kazymierz W Jabłoney 12 Talarow bitych“. Про цю Яблонну є й на л. 30 а така записка: „1646 Donauit Iabłonę. Potym Anno 1646 y 47 y 48 dał sobie na Paplin tenze Alexander Jablonski gdzie wydał Annę Iablonską curkę swę za P Marcina Zochowskiego Dziedzicza do Zebrzeniec. Potym AD 1649 dał na Piętki na zastaw lat 3 az ad annum 1652. Wtych leciech puływloczek Iaburkowski nabył od P Iana Iablonskiego ze niemiał possessyi w Ziwsku“. Не без значіння тут і записка п. н. „Rzeka Prypet“ на л. 96 б.

Одним із родів зацікавлення укладчика збірника були побажання, бо на л. 22 а є наголовок „Congratulacye krotkie rozne zebrany y przedmowy“. Тутже подане „Winszowanie Porucznikowstwu“. До матеріялу цього роду в збірнику належить промова при вінчанні на л. 30 б, промова при „oddawaniu wienca“ на лл. 41 аб і 49 а, далі різні побажання на лл. 48 аб, 49 б і 50 а. Стрічаємо тут і записки про „Generalny komput całey Korony Polskiey Intraty za Krola Władysława“ на л. 31 а, а на л. 31 б про „morskie myta“, „Gdanskie młyny“ й „Summaryus Wsi y Miasteczek Krolewskich“, як і зразки листів на лл. 39—40, 51. Далеко важнішим матеріялом збірника є такі речі, як промова бузького старости й посла від війська Яблоновського до короля на лл. 32 б—38 б, як „Mowa na Seym od Posłow woyskowych“ на лл. 42 а—47 б, як промова короля на лл. 106 а—109 а.

Найбільшою складовою частиною збірника є віршово-пісенний матеріял, польський і український. На лл. 54—58 подана

„Zabawa Wołoskich Delicyi na Peregrynacyi A. D. 1691“, себто сатира на короля Яна Собєського, а на лл. 90 б—93 а инша сатира, а саме „Oraculum Apolina Delfickiego o konkurrencyy Buławy“. Досить численно заступлений репертуар польської пісні, а саме „Błąkało sie serce iak zebrak miłosci“ на л. 50 б, „Sliczna Venero Pieszczona Bogini“ на л. 52 б, „Iak mam bydz wesoł iuz iade wdroge“ на л. 53 а, „Pannum chleb kołacz męzatkom“ на л. 53 б, „Chłopcze wskok naley piwa“ на л. 60 б—61 а, „Trzeba by mi Segiedynca z czerkieską czupryną“ на л. 61 а, „Piesn druga. A z one strone rusi“ на л. 61 аб, „Teraz pogoda, Wesoła wiosna nastaie“ на л. 62 а, „Ockni sie Lechu przerwi sen twardy“ на л. 63 б, „Iuz Bisurmanskie othoman swoich“ на л. 64 а, „Sypią sie złotym gradem Iowiszowe siły“ на л. 65 а, „I owez to ofiary niewdzięczniku twoie“ на л. 65 б, „Piesn Zegnaiąca. Zegnam cie Aniele wcielony“ на л. 66 а, „Bogday sie nigdy niekochac serdecznie“ на л. 67 б, „Sliczna Dyanno ktoras między lasy“ на л. 68 аб, „A kiedy sie gay rozwiia“ на л. 78 аб, „Niechay dzien dzisieyszy wesołe krzyknie“ на л. 81 б, „Wesniez to czy na iawi“ на л. 82 аб, „Panie Szemene“ на л. 83 аб, „Anniele Bozy z nieba wysokiego“ на л. 102 б, „Moia Dziewczyno Czołem ci biię“ на л. 104 б, „Gdyby sie wieki te powrocic miały“ на л. 108 аб, „Niemasz moiey Pociechy serca wesołosci“ на л. 108 б—109 а, „Sliczna Dyanno ktoras między lasy“ на л. 109 а й „Jeszcze mi Venus rozumiem tak sprzyjała“ на л. 109 б.

Що торкається українського матеріялу, є тут поперед усього сатира на короля Яна Собєського „Oy korolu korolu czerewaty“ на лл. 58 б—60 а, пісня „Nechody Panoyku do mlyna spaty“ на лл. 61 б—62 а, два тексти пісні про вівчаря на лл. 69 а—75 а й на лл. 79—80, пісня про тещу на лл. 75 а—78 а, далі текст речі, відомої в XIX в. як пісня про Байду, „Od Nedili Perszoho dnia“ на лл. 84 а—85 а і 86 а—87 а, пісня „Oy tekut ryczeyki z krynic do Ieziora“ на л. 85 б, дума про козака-нетягу „Oy od Pola Kiliymskoho Idet Kozak“ на лл. 87 а—88 б, пісня „Ta na sium boci na tołoci“ на лл. 88 б—89 а, пісня „Ruszyli sie zownire z obozu“ на л. 89 б і пісня „Oy nedaleko od Manaczyna“ на л. 90 а[1]).

[1]) По 93 л. теперішнього стану збірника є слід видертих найменше шістьох листків, із цього чотирьох із українськими текстами, як указують кінчики видертих листків. Тут лишилися такі сліди: Ту... Da... A sama... Stała kr... A słaba... A stym... Tam Stec... ...yt ...yt... rosyt... hubyte.. styte... I sto... Nep... Dob... Tepe.. Prypły... Zahy... otno... w law... lszczu... chodyte... ni... plondrowaty... D... Toh .. Ey... Di... Czoho... Tohdy... Do mi... wasziy.

На закінчення моїх слів про зміст збірника подам кілька текстів його польських пісень, із якими в тісному звязку стояла й тодішня українська любовна лірика[1]).

1.

(53 а) Iak mam bydz wesoł, iuz iade w droge,
Łzami sie karmie, ledwie zyc moge,
Wspomniawszy sobie na rozstawanie
Z tobą z, dziewczyno, moie kochanie,
Dzisli, jutroli, me smutne oczy,
Az serce moie wkoło obłoczy
One rozkoszy, kto miał nadzieie.
Gdy cie dzis zegnam, iuż prawie mdleie.
O sliczna damo, iedyne moie,
Wyzrzy okienkiem, wyirzy oboie.
Czołobitnosc(i) twe tobie oddaie,
Abys tez była łaskawa na mnie.
Bo iuz od ciebie iade daleczko
W drogę od ciebie, moia dzieweczko.
Wpadszy na konia, do trąby spiesze
Woyskowey, gdzie me mysli zawiesze.

2.

(53 б) Pannum chleb, kołacz męzatkom,
Wdowusiękum marcypany, a suchary babkum.
Pannum gęs, indyk męzatkum,
Wdowusiękum kuropatwy, a sroki babkum.
Pannum czyz, szczygieł męzatkum.
Wdowusiękum iarząbek, a niedopyrz babkum.
Pannum sarna, zaiąc męzatkom,
Wdowusiękum ielenie, a kiernos babkum.
Pannum sekt, wino męzatkum,
Petercyment wdowusiękum, a dziegiec babkum.
Pannum sztort, skrzypce męzatkum,
Wdowusiękum wiole, a rygały babkum.
Pannum dwor, izba męzatkum,
Wdowusiękum pokoie, a spital babkum.
Pannum lektyka, rydwan męzatkum,
Wdowusiękum karyta, a taczki babkum.
Pannum stroy, szuba męzatkum,
Wdowusiękum kiereki, a kozuch babkum.

---

[1]) Друкуючи тексти сатир і пісень із збірника, модернізую в дечому його правопис, себ-то не беру під увагу залюбування до великих букв і розділюю послідовно приіменник від іменника, коли в збірнику приіменник пишеться й разом із іменником і стоїть окремо.

Pannum kon, drygant męzatkum,
Wdowusiękum wałachy, a osieł babkum.
Pan(n)um swiat, a ray męzatkum,
Wdowusiękum niebiosa, a piekło babkum.

3.

(67 б) Bogday sie nigdy niekochac serdecznie,
Bo zakochawszy zas załowac wiecznie.
Nie iest to miłosc, ale tyran srogi.
Zfolguy mi, prosze, ach moy Jezu drogi.
Z wolnegos prętko więznia uczyniła,
Bogday sie nigdy twa miłosc niesniła.
Szalona rybka, co na wędę wpadła,
Niespodziewanie smaczny kąsek ziadła.
Głupia czeczotka, ktora nalep leci,
Iuz ta niewydzie od okrutney smierci.
Głupszy iest człowiek, co go miłosc zwodzi,
On rozumie, ze co wskora, a on sobie szkodzi.
Ey pamiętay, dziewczyno, nienarzekay na mnie,
Iz ieszcze gorszego będziesz miała nad mnie.
Ey pamiętay, pamiętay, iak sie Boga boisz,
Widziałem cie w okieneczku, a ty z ynszym stoisz.
Ey niestałam, niestałam, tylkom z nim gadała,
Tylkom ci mu do rączęki ja woreczek dała.

II.

З польського матеріялу збірника доцільно буде подати ось тут іще сатиру на короля Яна Собєського не так тому, що в польській науці опубліковано досі мало такого матеріялу, як більше як доповнення й пояснення української сатири на того самого короля. Ось ця польська

(54 а) Zabawa wołoskich delicyi na peregrynacyi A. D. 1691.

Płacze, lamenty y cokolwiek kiedy
Swiat widziec musiał yz takowey biedy.
Nie spiewac będe, ale smutnym pieniem
Iuz nie pod laurem, lecz cyprowem cieniem
Vsiadszy, zaczne o woynie, pokoiu
Wielkiego krola sarmackiego stroiu.
Czyny odwazne y godne pochwały
Puszcze za morskie nayburzliwsze wały.
Puszcze boginie y zmyslone owe
Nad ludzi rozum chwały Achilowe.
Za nic kronniki y zburzenie Troie,
W czele wołoską pisze pioro moie.
Trętwieią wielkie, małe mowią zale,
Lecz szczerze mowic trudno poufale

Wolnemu głosu, bo zaraz przyczyna
   I pewna contra maiestatem wina.
(54 б) Ale, o Boze, ktoremu chytrosci
   Serc ludzkich nie są zakryte skrytosci,
Na co pioruny, gromy, pomsty, gdy nas
   Masz o co karac, a gniew dłużey trzymasz.
Idzie krol wielki w Wołochy na woyne
   Z dobrą imprezą y na dziw spokojne
Mysli y serce wzdymac rozzarzone
   Trudno tryumfy, potem zakrwawione.

Iest szczęscie w rzeczach, iest fortuna, ale
   Wszyscysmy szczęscia naszego kowale.
Coz po tryumfach yz sławą dostanych
   Turskich okopach, hufcach zwoiowanych,
Odbitych miastach, zwolnione jasyry
   Za nic, gdy koniec opłakaney cery.

Respekt dziedziczy, respekt toczy woyny.
   Iakoz wzdy kiedy ma bydz czas spokojny,
Chciwosc podobney chocimskiey zdobyczy
   Wiodła nas, kędy czarny orzel liczy
Podwoyne sceptrum, by dawszy obronę
   Niemcom, węgierską zdziedziczyc koronę
(55 а) I wraz młodego wsadzic na nie syna,
   Z pluder, z peruki zrobiwszy Węgrzyna,
Tusząc, ze nie przez ognie, nie przez miecze
   Lub go nie ziębi mroz, słonce nie piecze,
Vpodobawszy z iakichs więc przymiotow,
   Wysadzi błazna beze krwie, bez potow.
Zayrzało szczęscie, zmyliły wyroki.
   Wiedział Bog, komu miał dac złote rogi.
Niechybnie y z tą poszlismy otuchą,
   Przeszedszy bez Dniestr y Bukową głuchą,
Puszczą osadzic, Jassy y Szoczawę,
   Przewrotną z rodu przyłączyc Mołdawę.

I tam doszedszy Siedmigrodzkiey ziemi,
   Wiecie powtornie mitry xiązęcemi
Syna, lecz mądre szczęscie ieszcze y tym
   Nieuczyni go prętko fauoritem.
Godnaby wspomniec lustruiąc mogiły,
   Iak z wielką sławą y odwagą piły
Krew czszczych iunakow yz wodzami ległych,
(55 б) Spoza imienia dobrego zabiegłych.

Z tych kiedyby nam cudem postawili,
   Iako wotowac szczerze by uczyli,
By Koreckiego ducha przywrociły,
   Rzekł by, nie trudy, nie zdobyczy były
Srebrne, lecz chciwosc sławy y honoru
   Smiertelnemu mnie poslubiły dworu.

Znuzone wielce, stracone piechoty,
Stroyne husarskie y pancerny roty
Przez włoczenine wołoskiey zwątlone.
Swiętych obchodow pieszo nauczone.
To zas podobno do grobu Panskiego
Na bezrok puydą Ierozolimskiego
Zazyc odpustu. Bez koni na woynie
Trudno, lepiey tak paciorki spokoyne
Muwiąc; gdy niemasz trunien ni zdobyczy,
Niechayze kazdy wlasny zagon liczy!
Spytasz się tez kto, co krol mowi na tę
Młodzi swey straty, szczęscia alternatę.
Wiem, wino piie albo w gabinecie
(56 a) Zadumawszy sie łokiec głowę gniecie.
Lub mu Marysia nad głową krokorze,
Szedby drugi raz za Alpy, za morze.
Pełny nadziei y dumney imprezy
Woiuie, a grunt nieorany lezy.
Coz pioru czynic w tak wielkim zgrzybieniu?
Pociechy szukac w upornym milczeniu.
Lepiey na bezrok zencow liczyc kupę
Nizli Budziackiej Ordzie patrzyć w dupę.
Nie z armatą, piechotą, taborem woiuią,
Lecz prętkim komunikiem w nocy ordę biią,
Nie na gluchych mogiłach morząc woysku w polu,
Szykiem ord wyglądaiąc z iakiegos padołu.
A on drwi za gorami, konia sobie pasie,
Czeka, poki sie woysko rozgosci w szałasie.
Wtenczas co zywo zewsząd krzyknie orda hała,
Wpadszy nabierze, kiedy orla głowa spała.
Więc co zywo do koni, a krol krzesła woła
Do konia z brzuchem, ze snu przeciraiąc czoła.
Wypadszy tamze iuz po wczasie w pole,
Patrzyc, ze więcej mięsa niz przy panskim stole.
(56 б) Gdzie Iskre iak Hodynca znalaszszy bez głowy,
Wrocmy sie, iuz przepadło, testament gotowy.

Zabawa druga.

Prozno tryumfy liczysz, krolu, swoie,
Cudzego szczęscia są tę (!) krwawe boie.
Zaraz z bulawy szczęscie ci wrozyło,
Gdy cie w mątewskich blotach zanurzyło.
I tak w kaluzy pobrnołes po uszy,
Dobrze, gdy bys był tamze pozbył duszy.
Lecz ze dawnemi niebawie przykłady,
Do swizych przyide bez falszu przysady.
Jesli chocimskiem zaszczycasz sie boiem,
Michała szczęsciem, a pewnie nie twoiem,

Wielkiem zwycięstwem Polskę zaszczyciło[1]).
Czegoc przeciwne wkrotce zazdro stało,
Michała szczęscie w Zurawno zagnało,
Gdzie iako suseł wyglądałes z iamy.
Siedząc w boiazni obtoczon Turkami.
(57 a) I tam szkodliwe zawarłes traktaty,
Patrz rozne szczęscia krolow alternaty.
Przeszli krolowie granic przyczyniali,
Turkow, Tataruw pilnie odganiali.
A tys ym oddał tak kraie obszerne,
Dałes w niewolą Bogu dusze wierne.
Ale widenskim chlubisz sie zwyciestwem,
Szczęsciem cesarza, a nie twoim męstwem,
Polską odwagą, vfcy niemieckiemi,
Usłane pola trupy tureckiemi.
Na tamtym mieyscu nie tak twoie męstwo
Iako niezmierne zagnało łakomstwo.
Spieszno w namioty biegłes wezerowe,
Chcąc skarbom swoim przydac łupy nowy.
Sam kiedy z woyskiem szedles pod Parkany,
Dałyc tam chłostę tureckie kałkany,
Szable, dzyrydy, tam straciłes ludzi.
Iak cie w imprezach twoich szczęscie budzi!
Wolałbys zalec węgierskie granice
(57 б) Trupem swym, zalec, aby taiemnice
Polskiey ucieczki krolow w twey osobie
Zginęły z tobą tamze o tey dobie.
Potym w Węgierskie poszedles krolestwo,
Chcąc tym pociągnąc Jakuba w małzenstwo
Z cesarską corką, ztamtąd z oblubiencem
Wrociłes z wzgardą iak z grochowym wiencem.
Coz o zwanieckiey kampaniy wspomne
I tam brzydkiego szczęscia przykład pomne,
Z uszyma ledwie wrocił się do domu.
Sam drwisz, co poczniesz, a przyganiasz komu.
W rok pod Kamieniec wygnałes Jakuba;
Tam ze nie woyska, lecz łancucha zguba.
Ztąd ze Torquatą miles Jakub słynie,
Nim krolem będzie, sila wud upłynie.
A gdy budziacką namienie impreze,
Ktorys tatarskie chciał zetrzec oręze,
Lecz łatwiey w Jassiech po cyganskiey dudzie
(58 a) Tancowac aniz podbic tamte ludzie.
Straciłes woyska, piechoty niemałą,
Przecie w zdobyczy cudownego ciała
Swiętego Jana z kleynoty y z truną
Wziąces rozkazał, zwoiowawszy dumną.

[1]) Текст попсований наслідком пропущення рядка в рукописі.

Bez wstydu, widze, zdobisz swoie rzeczy,
Łgarz powinien miec swoy dyskurs na pieczy,
Bo niewiem, dokąt twa przeszła wyprawa
Była krolestwom wszem w swiecie osława.
Nie według czasu spieszyłes w Multany,
Do Bukorestu ciągnołes na Jany,
Ktores y przedtym w Jassach odprawował,
Jakbys Wołoską Multanską zwoiował
Ziemię, a ze tam sniegi, czasem mrozy,
Straciłes woysko, konie, takze wozy.
Smuci sie Polak, a drwi cudzoziemiec,
W nagrode wzięty kurnik nazwan Niemiec,
Ktory sam w sobie niemaiąc obrony
Ni armat, ludzi, w łup poszedl Bellony.
(58 б) Nuz y Soroke przypominasz w dzile
Swoim rycerstwem, tam męstwo niewiele
Twe pracowało, bo w twoiey vrodzie
Nie tak odwagi, iako w chełmskim brodzie.
Z tych kampaniy biorąc koniektury,
W intencyach twych kazdy uzna bzdury.

Цікава в цій сатирі згадка про Корецького, очевидно, Самійла. Видко, в укладчика збірника тішився Корецький особливою пошаною задля своєї хоробрости, бо в збірник втягнено й иншу, поширену по збірниках XVII в. пісню, яка кінчиться гірким наріканням:

Koreckich niemasz, Czarneckich mało,
A Chodkiewiczow iuz nam niestało.
Tylko młodz została y ta zaniedbała
Do boiu,
Tylko do stroiu.

Вірші із згадкою про Корецького набирають окремого значіння, коли взяти під увагу, що й пісня збірника, відома із записів XIX в. як пісня про Байду, згадує кілька разів князя Корецького.

Натяки на невигоди жовнірського життя в часі волоської виправи короля Яна Собєського, які приходять у польській сатирі на нього, чутні сильніше в промові Яблоновського, посла від війська до короля, а саме в ствердженні, що „koni za co pokowac niemamy, za to, ze sami pułroku na pustyniach sie zywiemy, nigdy całego chleba zimowego niekraiemy, ze na pograniczach zimuiemy y dachu nam mizernego załuią, nie na złoto wołamy, siana y owsa niemamy“ (38 а). Скаргами на гіркі невигоди жовнірського життя переповнена „Mowa na seym od posłow woyskowych“, але найдосадніше вилиті ті скарги в українській сатирі на короля Яна Собєського. З огляду на це й подається вона тут, а не задля

*

якоїсь більшої її літературної стійности. В рукописі вона не має наголовку. Ось її текст:

(58 б) Oy korolu, korolu czerewaty,
Czy ieszczez nebaczysz w wuysku straty?
Oy czy ieszczez Budziackaia wołokita
Nedoiła bez tebe worozbita?
A i hetman iomu pomahaie,
Bo takuiuz towstu sraku maie.
Ieszcze zaweli Lachy na Wołochy,
Hde rozochnali z misc lud płochy.
Tam wuyska welikuiu zdobycz brali,
Wse sliwami Wołochy obosrali.
(59 a) Tulko szczo Krasnotargskie zboze zili,
Wyno y med komarskiy precz wypili,
Misto Krasnyitorh sobi zapalili,
A pry medu Lachy sie krepko byli,
Za łob sie mucno rwali,
A dragany ym pomahali.
Drygany wsi po lisach sliwy rwali,
A Orda ich yz sliwami zabrali.
A korol im w nameti porazaie,
Na Multansky dudki hadki maie,
Wynom do mostywych panuw propywaie,
A na snieh wuysku tiazki ne dbaie.
Precie wuysku Nimca kaze dobywaty,
Z taborami do nioho po rykach pływaty.
Ne Nimcy, to smert hydka draganskaia,
Ne strylba, Bukowina pohanskaia.
Wsi pany swoi kobyły pomoryli,
Wozy, namety, zbroi pohubyli.
Neoden tam czeladka staw zebraty,
Swoiu hołowu w bołoti pokładaty.
I kolib ne semensky sokiry,
Tob prywezli korola w Polszczu w kiry.
(59 б) Skoro ioho w ohniu rozohryli,
Tak sapiancy sie na nohach pokurczyli.
A hde sie sława starych Lachow diła,
Szczo wpersz u krwi po kolina brodyła?
Teper smerdiaczaia sława w bołoti
Po kolina wsiy brodyty hołoti.
Tulko toho licha Iskra nechtiw zdaty,
Woliw nad czystym Prutom pohibaty.
Ne chtiła holowa na zad sie wertaty,
Rady szalbirskiy na seymi słuchaty.
Oy czy dla toho w Stambuli ostala,
Szczoby korola do sebe pryzwała?
Derzysz ty za chwust Nimci y Soroku,
A nas Kamenec pukaie po boku.

Ohaniaiesz ty zemlu Wołoskuiu,
A prodaiesz Ordy krow Wolynskuiu.
Budet ta, korolu, nawiki sława,
Szczo powna stała draganow Mołdawa.
Budut tebe y dyty po tym znaty,
(60 a) Szczos w bołoto zahryb sławnyi armaty.
Tam wsi Nimci pludry swy zaszargali,
Jak strylbu draganskuiu zahrybali.
Tam zbytki pany z karyt swych czynyli,
Po szyst wołow zamist koni zaprahali.
Koli draganow na Ordu nestało,
To karyt na druhyi rok szczob buło nemało.
Budet y Litowski geros pamiatаty,
Iak w Wołochy po zdobycz sie zahaniaty.
Nezchoczut tam zas na odpust chodyty,
A wzad bez koni bołotom brodyty.
Tulko sie szczo w Zamuyszczynu dostali,
Az zaraz koni u Lachuw nakrali.

III.

Дальшою українською річчю збірника є пісня про вівчаря в двох текстах. Обидва вони не мають наголовку. Друкуючи цю річ, беру її початок із коротшого, поправнішого тексту, а з довшого тексту (а саме з його початку) даю відміни в нотках. Ось ця річ, не відома мені ні з одного друкованого тексту:

(79 a) Oy koli ia, panowe,[1]) w Oronkach bywaw,
To ia tam oweczki pasaw.
Pas ze ia, pas,
Pas w Boży czas,
Pas po horach, pas po dolinach,
Po bukowinach.
Pas ze (ia) wuwci, pas ze ia w uwsi,
Prawda, ne wsi.
Pas ia oweczki,
Pas koło hreczki,
Pas ia w horosi,
Prawda, potrosi.
Pas ze ia owci,
Pas ia w pszenyci,
Pas ze ia w prosi,
Prawda, wnaroci.

[1]) Відміни довшого тексту такі: 1 р. Koli ia, panowie. 4 р. tak w ... 5 р. po orach, po dolinach. 7 р. owczy... w owsi. 9 р. Pas ze. 13—16 рр.:

Pas ze ia w prosi,
Prawda, znaroci,
Pas ze ia owci,
Pas ia w pszenici.

Pas ze ia w zyti.
Toz myni za toie neszczasnoie zyto
Dobre boki nabyto.
Pas ze ia w hreczci,
Wziali myni kozaki po oweczci.
Pas ze ia w pszenyci,
Wziali myni kozaki po iahnyci.
Sam ze ia neznaiu,
Szczo czynyty maiu.
Dohazaiuczy swomu neszczasnomu boku,
Pozenu ia oweczki wsi na tołoku.
To wuwci na tołoku wyhaniaw,
Sam na mohyłu zchazaw,
V fuiaru swomu wuysku pryhrawaw
Oy szczo tulko troszki na mohyli prypaw,
Troszki, nemnuzko zadrymaw,
(79 б) Łedwi tretioho dnia o południu wstaw.
Tulko szczo bidnyi owczar odno oko zaspaw,
Toz wstawaie,
Oczy niuhtiami prodyraie,
Slozami sie promywaie,
W czyste pole pohladaie,
Szczo owec swych nemaie.
Bidnaia moia hołowoyko, libon to tomu kulka lit,
Iak pry mni oweczok nit.
Sam ze ia neznaiu,
Szczo czynyty maiu.
Poszowby ia gospodarowi swemu znaty dawaty,
To mene zaraz wyłami zchoczet gosp(odar) wytaty.
Nepuydu ia gospodarowi kazaty,
Puydu w czyste pole owec szukaty.
Henze moy cap,
Henze baran,
Hen moia sztyra,
Hen wegeryna,
Szczo moi watazi pered wodyła,
Po korcowi soli zidała,

17 p. w zyty. 18 p. Toz mi za... 19 p. Dobre myni. 21 i 23 p. Wziali mni. 28 p. wowci. 29 p. zhazaw. 30 p.:
W fuiaru zahraw,
Swoi oweczki rozwa(zaw).
31 p. Troski na mohyli prypaw. 33 p. o południ. 34 p. bidny... odnoie oko napniaw. 36 p. Oczyci niuchtiami. 37 p. Slozami promywaie. 39 p. owec nemaie. Bidny owczar słowami promowlaie. 40 p. kilka lit. 43 p. Szczo maiu poczynaty. 44 p. Poszowby swomu gospodarowi znaty dawaty. 45 p. Gospodar czym bud a z Hahorodu wykidaty,
Tymi mene z prychodu schocze wyłami wytaty.
46 p. ya. 47 p. Puydu ia sam oweczok w pole. 48 p. muy. 51 p. wageryna. 52 p. moiey watazi. 53 p. Po korcu soli wona. 54 p. Po kazanu

Po kazanowi mołoka dawała.
Hen y moy Sirko,
Hen y Biłko,
Hen moy kudła,
Szczob vwczarowi szyia ne schudła.
(Az) ia, panowie, blisko prybihaiu,
Pilno (sie) pryhladaiu,
Rozumiiuczy, ze oweczki.
(80 a) Az ieno muzyk pohanyn nazaw hreczki,
W snopy nepowiazaw,
W kopy neskław,
Osoczaiu, mołoczaiu nawykidaw.
Osoczay, mołoczay bilie,
A owczarowi w oczach hmyliie.
Ňiwa mużykowi myła
A mni ona nemiła,
Szczo mene od hostyncia daleko podhuliła,
Oczy ta nohy mo(i) wweredyła.
Sam ia neznaiu,
Szczo czynity maiu.
Chocby ia poszow o tym gospodarowi skazaty,
To on mene welikim obuchom schocze witaty.
Ieszcze puydu w pole owec szukaty.
Tak ia iuze, chwała Bohu, zhadaw,
Hde swoi oweczki spasaw.
Tam na Sołonci,
Na tekuczy wodonci.
Oy koliz ia blizeyko prybihaiu,
Pilneyko sie ia pryhladaiu,
Iaz mowlu: moi oweczki,
Az ono stoiat połuplenyi berezowyi peneczki.
Iaz mowlu: Sirko ta Birko,
Az stoit obhorylyi berezowyi penko.
(80 б) Iaz mowlu: moie towarystwo kaszu waryli,

mołoka ona. 58 p. wowczarowi. 59 p. Koliz ia, panowie, blizko. 60 p. Pilneyko sie prychladaiu. 61 p. Iaz mowlu: moi oweczki. 62 p. Az ieno nazaw muzyk hreczki. 66 p. byliie. 67 p. Bidnomu owczarowi. 70 p. daleko od hostyncia. 71 p. nohy wweredyła. 73 p. Szczo maiu poczynaty. Замісць 74 p.:

Poszowszy, swomu gospodarowi znaty dawaty.
Hospodar cym bude na dreworni drewo rubaty,
75 p. Tym mene zhoce obuchem po pleczach osypaty.

Між 75 і 76 p.: Ne poydus ieszcze gospodarzowi kazaty. 76 p. Poydu ia iescze iak w pole owiec. 77 p. zhadał. 78 p. Gde swoie owiecki pasał. 79—80 pp. Tam na Sołonci, a na tekuczoy wod(on)cy, tam napawał. 81 p. Koliz ia, panowie, blizenko prybyhaiu. 82 p. Pilnenko sie prygladaiu. 83 p. moie. 84 p. bereszowy pienecki. 85 p. Taz ia mowlu: Sierko ta Biełko. 86 p. Az ono stoit obchoryłyi bereszowy pienko. 87 p.

Az ono skurwy synowie diuhtiary diohot kuryli,
Mene tym dymom daleko od hostyncia podhulili.
Sam ze neznaiu,
Szczo czynyty maiu.
Do swoho gospodara newernu sie.
Znaiu, szczo ia maiu sie
U gospodara z wegierom wytaty.
Wolu w pole poyty owec szukaty.
Hdes [1]) moy cap y baran
Na dawnyi zwyczai tiaw.
Nuz na horu
Biu tabału.
Ia swoho panka nit neboiusia,
Koli z wuwciami w dwor pryzenusia.
Pod horu skokom,
Na horu bokom.
Henże moy cap,
Hen y baran,
Hen moia hyra.
Hen wegieryna,
Szczo moiey watazi pered wodyła.
Hen moy Sirko,
Hen y Biłko,
Hen y moy kudła,
Szczob wuwczarowi szyia ne schudła.
Oy koliz ia blizeyko sie pryhladaiu...

На цьому вривається недокінчений текст у збірнику. Продовження пісні подається з довшого тексту:

Taz ia mowlu: moie owczary towarystwo. 89 p. hostencia. По 89 p.:

Boday ze oni sobi po sełowi dohec wozili,
Szczoby im koło boczok obruczy pospadali
I szczoby oni swoj diohet ludom durno porozdawali,
Szczo mini, bidn mu owczarowi, oczy a nogi porwali.

91 p. Co maiu poczynaty. По 91 p.:

Poszołbym swoiemu gospodarowi kazaty.
Gospodar cym bude na toku robyty,
Tym mene schoce po plecach batohom byty.
Nepoydu iuze gospodarowi kazaty.

92—94 pp. vacant. 95 p. Poydu ia w pole owiec. 99 p. Biiu. 105 p. Ia swoho panoyka nit nieboiusie. Замісць 106 p.: (W) wesełosci, w radosci wsi oweczecki w dom pry(h oniu. 110 p. En y baran. 111 p. hera. 112 p. Magieryna. 113 p. Co... wodieła. По 113 p.:

Po korcu soli na den zidała,
Po kazanu mołoka na den dawała.

114, 115 i 116 pp. En. 117 p. Szcob uwczarowi.

[1]) В рукоп.: Hhes.

Oy koli ia blizeyko prybihaiu,
Pilneyko sie pryhladaiu.
Iaz no mowlu: moi owci ta iahnyci,
Az no dywki ta mołodyci
Na doli brali czerwec ta połonyci.
Nizenko w trawu holowy poschylali,
K niomu sie srakami poobertali.
Owczarowi ledwami oczy porwali.
Boday ze oni sobi hlaki pobyli,
Szczob tyzden y try dni po stepu bludyli,
Szczo mene bidnoho owczara od hostyncia daleko podhulili.
Czy iaz pry horodach nebuwaw,
Czy ia takoi czeladi mołodyi newydaw?
Iak by myni kotoruiu dohnaty,
Kolib daw Buh pod sebe podobraty,
Szczob sie z sebe nedaw nasmiwaty.
Sam ze wze neznaiu, szczo maiu, poczynaty.
Poszowby swomu gospodarowi kazaty.
(72 a) Iuzez bo muy gospodar nebude nyiak za swoy statok karaty,
Tylko zchocze bez suda, bez prawa na szybenyciu zohnaty.
Nepuyduz uze gospodarowi kazaty,
A puydu w pole owec szukaty.
Hody iuze swoich noh napotay podbywaty,
Poydo ia iuze w Wołoszczynu.
Iednakowo ia umiiu po wołoskiy howoryty.
Szteremaneszte szteromanu peregni wegiera.
Prosze, zabyw chliba wziaty,
Niczoho iuze myni bude uzywaty.
Nu ia od seła Welikii Owczary od sela perebywaty,
Chliba prochaty.
Neshotyli myni Welikti Owczary chliba daty,
Nu ia w Malych prochaty.
Kotoryi daw, ia pokłonywsia.
Kotoryi nedaw, Bohu moliwsie,
A ia uwziaw,
Ob zemlu tiaw,
Na hrudiech mu chliba odniaw.
(72 б) Iuzes powen burdiuh y powen zapoł nakław,
Juzeb tyzden pered soboiu desiaty mołodcuiu pohod(ow)aw.
Iuzesz pultory myli od Dnestra uchozaie.
Iaz no mowlu: witer szumyt,
Ohlanusie, az gospodar konem byzyt,
Iak czornyi woron letyt
Na woronym koni,
V hołubym zupani,
Na uwczara machaie:
Stoy, wowczaru, nebuyse,
Do mene wernysie,
U mene wpiat naymysie.

Bidny owczar staw,
Z burdiuhom sie porazaw:
Stuymo, neboze burduze, nebuymosie,
Vpiat u swoho gospodara naymimosie.
Budemo pyty y isty,
Choroszeyko chodyty,
V noczy zpoczywaty,
Z gospodynkoiu spaty.
To bidnyi owczar chlib pod penka,
A sam na penka.
Hen gospodar byzyt.
Iaz no mowlu: moy gospodar teie hadaie,
Zchocze mene za bedra wziaty,
Do domu prymczaty
Oweczok pasty.
Az gospodar prybihaie.
Owczar odnoiu nohoiu na penka stupaie,
(73 a) Druhu za bedra podnymaie.
Az gospodar ruku minaie,
Za łob chwataie,
Zyławoiu dubynu zza pleczy wyimaie.
Toz mene byw, byw,
Wołoczyw,
Tuiu dubynu rozpradywyw.
Moiu soroczku do[1]) moich pleczy on prylipyw.
Po koniu raz, po myni dwoyczy.
Pryszło sie myni za koniem bichczy.
Konia zatne raz, owczara bidnoho desiat raz.
To prybihaw do dwora,
Owczara pokidaw.
U dwora sam poszow na tok robyty.
Gospodynka na tok prybychala,
Na muza swoho narychała:
Dobro było, pohanski synu, na samoti syrotu byty,
Nezdorow, buděz hołowszczyny płatyty.
To snup owsa wziała,
Unesła, na peczy posłała,
Kisłym borszczom poporskała,
Na owczara promowlała:
Chody, owczaru, troszki popassia, nemnożko.
Toz tebe pohanyn byw,
Łedwa czy budesz zyw.
To bidnoho owczara na peczy gospodynka polozyła,
(73 б) Od hołowy do noh ohladyła.
Az ono u bidnoho uwczara wsi zyły pomlili,
Lisz tulko odna zyła neumliła,
Kotoru gospodynka zywyła.

---

[1]) В рукоп. no.

Gospodynka do naymytki promowlała:
Pody ty, dwoie kuratok zaryż,
Odno speczymo,
Druhoie zwarymo
Z percom, z szapranom,
Aby bidnomu owczarowi k zywotu y sercu prystało.
Naymytka iak pobihła, czetwero razom zadawyła.
Choczab ty, neboho, szestero zadawyła.
Aby bidnomu owczarowi dohodyła.
Ieszcze dwanaiciat łokot lnianoho połotna z skryni wziała,
Szczo u 12 pasom tkała,
Do szynkarki ponesła,
Konow medu wziała,
Do domu prynesła,
Owczarowi na picz podała.
Bidnyi owczar iak wziaw za vsho,
Vczynyw na dni sucho.
Hydko, hydko,
Szczo w konowci dno wydko.
Tody[1]) owczar iak napywsie,
To ieszcze hursze rozboliwsie,
Iak czerwona cholawa wyd zakrasniwsia,
Jak piatka nus zaostrywsia.
(74 a) Gospodynka po chaty chodyt,
Bilyi ruki łomyt:
Bidnaia hołowko, libon owczar konaiet,
Iomu swiczki w ruki nemaiet.
Owczar z peczy ruku spuskaie,
Gospodynci konow w ruki podawaie,
Gospodynku nauczaie:
Na, gospodynko, tuiu konowku popoloszczy tryiczy wodoiu,
Szczob nedohadawsie gospodar z lichom y z bidoiu,
Szczob ne naczynyw kołotu u chaty z toboiu.
Gospodyni na tok wybyhaie,
Do muza promowlaie:
Muzu, moy muzu,
Tozes zadaw owczarowi welikoiu nuzu.
Tozes ioho welmy ubyw.
Czy bude zyw?
Dobro bulo na samoti syrotu byty,
Nezdorow, holowszczyny nebude(s)z płatyty.
Iuzes nebudem nikoli takoho czeladnika maty,
Budet druhy kolo naszoho dwora tyy dwory mynaty,
V nas nebuwaty.
Pudy ty, moy muzu, prywedy popa,
Nechay bidnoho owczara wyspowidaie za zywota.

[1]) В рукоп. Toby.

(74 б) Gospodar czoho dohadawsie,
V chatu wbihaw,
Za koczerhu wziaw,
Na porozi staw:
Hody, owczaru, skurwy synu, w hati z mołodoiu gospodyniu [potiahaty,
Idy za moim statkom w pole hulaty.
Todi[1]) moy owczar z peczy zchopywsia.
To pokrasniwsia,
To pobiliwsia.
Dudu pod ruki, burdiuh na pleczy.
W dudu zahraw.
Holubcia wdaryw,
Swoiu gospodynku mołoduiu zweseliw.
Szcze ia gospodynci w iei domowci szcze dohozu,
Drowec utnu,
Wody prynesu.
Gospodar byw mene, byw,
Wołoczyw,
Didczuiu matiur ne nauczyw.
Mene ne nauczyw,
Swoiu gospodynku hursz znarowyw.
Gospodar ze lich, a gospodynka dobra,
Wowczarowi dwa kaplunci w burdiuzok wtepła.
Bidnyi wowczar iak swysnow,
Vsi owci za worota potysnow,
W czystoie pole owci wyhaniaw,
Sam na mohyłu zhazaw,
(75 a) Chliba, soli wzywaw,
Slozami sie obliwaw,
Hospodara spomynaw:
Toz mene pohanyn welmi byw,
Prawda, ne na licho uczyw,
Szczob ia wsi oweczki w ciłosty, w radosty do domu prohonyw.
Gospodar lich, gospodynka dobra.
Boday gospodarowi taia ruka,
Szczo mene byw, po łokiot uschła.
Posypałaz gospodynka kuratkam pszona.
To małyi kuratka pszona neid(i)at
To gospodynka na vłyciu wychozaie,
Do zonoczok promowlaie:
Bida, moi zonoczki.
Na moi kuroczki,
Pszona neidiat.
Tak buwało, naymytko, bidnyi owczaryszcze pyrochow [w smetany neist,
A muy muzyczyszcze,

[1]) В рукоп. Tobi.

Iak czornyi wołyszcze,
Syrowatku chliszcze,
Aby była.

До того самого жанру, що наведена річ про вівчаря, належить і зараз по ній поданий у збірнику текст про тещу, відомий із кількох записів XIX в. Ось текст збірника Кондрацького:

(75 a) Pryhotowawsie ziateyko dla swey teszczeyki na czesc, na [benkiet.
Nakupyw chmelu
Za siem kup żmeniu,
Namoczyw iacznyi kołos,
Uczyniw weliki sołod,
(75 б) Nawaryw pywa.
Naczynyw ziatenko z teszczeiu dywa.
Vbyw czmela, nasytyw medu,
Zazwawszy teszczeyku k sobi na besedu.
Vbyw syniciu
Na buzanyciu.
Poichaw ze ziateyko na vłowanie
Dla swoiey teszczeyki na spomahanie
Zwirci imaty,
Swoiu teszczeyku ta hodowaty.
Vbyw ze komara,
Nasoliw boczku toho masła.
Vbyw worobcia,
Nawiszaw połtiow,
Naczynyw kowbas.
Wse to ne dla nas,
Dla swoiei teszczeyki, dla łaskawoi, dobrotliwoi, zyczliwoi.
Zaryzaw muchu
Dla teszczy w iuchu.
Nadawyw komaszok,
Nawaryw hałuszok.
Wse to dla swey teszczeyki łaskawoi, dla zyczliwoi.
Vbyw ze wosz
Dla teszczeyki w borscz.
Vbyw ze błochu,
Nawaryw[1]) gorochu.
Pryichaw ziatenko,
Pryichaw bateyko
Do swoi teszczeyki prosyty na czesc, na benkiet.
(76 a) Teszczeyko,
Zunczyna matiunko,
Proszusz ia tebe
Na czesc dla sebe.
Stała teszczeyka odmahaty,
Stała teszczeyka prochatysie:

В рукоп. nawarych.

Nepuydu, ziateyku,
Nepuydu, bateyku,
Nemaiu y z kim,
Nemaiu y z czym,
Nemaiu y na czym.
Muz w hromadi,
Kobyła w stadi.
Chomut na dubi,
Ducha w lisi,
A huzki w strysi,
Czerewyczki u szewcia,
Sukonki u krawcia,
Koszula u praczki,
Czypczyk u szwaczki,
Serpanki u tkachi.
Teszczeyko,
Zonczyna matiunko,
Chot u ludyi ty dobudsia,
A taki k myni na czesc prybud ze.[1])
Pobihłaz teszczeyka od dworcia do dworcia,
Wse toho pozyczaiuczy,
Wse tohoz prochaiuczy.
Zabichła teszczeyka swoie seło z koncia do koncia,
Nemynuła teszczeyka zadnoho dworcia,
Nepozyczyła ni toho czypcia.
Zadna iey sosida dokarała
Na radi, nepozyczyła:
(76 б) Buło tobi, baboyko, zmołodu robyty,
Szczob bylo na starosc w czym chodyty.
Pobichła teszczeyka w wyszniowy sadoczok,
Vrwała sobi try łopuszyni,
Poszyła sobi dwi chwartuszyni,
Chmelinoiu pomerezyła,
Pawutynoiu poobrubyła.
Teszczeyka z zadu rasna,
A z peredu krasna,
Z zadu hruba,
A z peredu luba.
Pryidyz ty, teszczeyku, neobaraysie.
Iaz bo dla tebe pryhotowawsie.
Pryidyz ty, teszczeyku, choc na switanie.
Nahotowaw ia tobi dobre snidanie.
Nemohłaz teszczeyka iak od swoho ziateyka ta odmohtysia,
Łysz taki k ziatowi powołoktysia.
Dostała teszczeyka konia woronoho,
Wozka malowanoho
Poichaty na czesc, na benket do swoho ziateyka do kochanoho.

[1]) В рукоп. przybudze.

Poichała teszczeyka do swoho ziateyka na czesc, na benkiet,
[na chołozyiu
Na kotory den ta na nedilu.
(77 a) Iak uziaw ziateyko swoiu teszczeyku ta pod pleczyci,
Powiw ze ziat teszczu ta do switlici.
Posadyw ze ziateyko swoiu teszczeyku k stołu pleczyma,
K stini oczyma,
Szczob ze teszczeyka u swoho ziateyka po stini błochy
[y muchy liczyła.
Treba teszczeyci horyłoczki,
Aquawitoczki,
Dratowanych huzeczok,
Sołodkoho medu,
Dubowoho kiia,
Piianoho pywcia,
Hołobli koncia.
Moi myłi słuszki,
Podayte mni dratowanyi huzki
Zwiazaty teszczeyci ruczki ta nozki.
Czastowaw ziateyko swoiu teszczeyku horyłkoiu,
Aquawitoiu,
Tratowanymi buzkami,
Szczob ne brykała teszcza nuzkami,
Sołodkim medom,
Dubowym kiiom,
Piianym pywce(m),
Hołobli koncem.
Pobihła teszczeyka z ziatioho dwora,
Nemynuła zadnoho koła,
Podpywszy, z skokom
Yz odnym okom
Odczynyła teszczeyka dwery bokom.
Netrapyła teszczeyka w dwery rukoiu,
Trapyła ona w vszak hołowoiu.
(77 б) Netrapyła teszczeyka, kuda lude chodiat,
Trapyła teszczeyka, kudy husi łaziat.
Chołowa wulizła,
Huzicia zawiazła.
Moi myli wuznyci,
Chwatayte teper moi dupyci,
Ratuyte moi huzyci.
Moia huzycia
Staromu didowi ona zhodytsia.
Nezdała teszczeyka toi dupyci,
Wyratowała sama huzyci.
Pered wuytom, pered burmistrom
Zakryła teszczeyka szelemendyk listom.
Pobichła teszczeyka chylcem
Popod tyncem,

Popod werbami,
Szczoby o tym lude z seła neznali,
Szczoby sie zaci nenasmiwali.
Prybihła teszczeyka
Do swoho didoyka:
Wara, didu, z peczy,
Nehay ia popodparu pleczy.
Ziatnoie piwo w pleczy wstupiło,
Kostki połomiło.
Sołodok medok hołowku kłonyt,
Aquawita, horyłka ledwicy łomyt,
Ziatnyi pyrozki boki zakłali.
Upiła sie pywa,
Neznaiu, didoyku, czy budu zywa.
(78 a) Po bokach kole,
W pleczyciach bolit,
V wuchach dzwinit,
W chołowi szumyt.
Dobro tobi, baboyko, na czesci buwszy,
A mni iakowo staromu doma sidiwszy.
Szczo suczka brechne,
Baba [1]) z peczy od dida porchne:
Chladite, ditoyki, czy ne ziateyko ide.
Zkoczyła z peczy,
Odbyła pleczy,
Upała z połu,
Złomyła nohu.
Pryichaw ziateyko do swoi teszczeyki,
V try nedili nawizaiuczy,
Szcze na bękiet iei wzywaiuczy.
Nepuydu,[2]) ziateyku,
Nepuydu, bateyku,
Dawsie myni dobre twoy bękiet znaty,
Ledwi ia utekła z twoiei chaty.
Vzesz moi pleczyci iak hnoy,
A ty, ziateyku, postaromu moy.

Варіянти цієї речи записані в XIX в. від кобзарів і лірників. За далеко завело-б порівнювати ті записи з записом у збірнику Кондрацького. Всі вони значно відбігають від нього, й текст ніжинських кобзарів, Павла Братиці й Прокопа Дуба, який на-

[1]) В рукоп. Babe.
[2]) В рукоп. Nepuytu.
[3]) Можна вказати на великоруський відгомін пісні про тещу, а саме в одному збірнику кантів і пісень Єлисаветинського часу, з поч. „Замочить колосъ, наварить пива“; останній текст надрукував В. Перетц у першому томі своїх „Историко-литературныхъ изслѣдованій и матеріаловъ“ (Спб. 1900, стор. 320—1).

друкував П. Іващенко[1]), й текст Прокопа Чуба, який надрукував Ол. Малинка[2]), й найбільше попсований текст, який записав Вал. Боржковський[3]) від лірника Олександра. Останній текст має в своєму початку причеплений уривок пісні про гостину дяка в Пазі на тему „Москаля-чарівника“ Котляревського.

Гумористичні, навіть грубо-тривіяльні, й сатиричні речі увійшли в лірницький репертуар із кобзарського репертуару. Репертуар Остапа Вересая ділив Ол. Русов на три головні категорії: 1) думи й історичні пісні, 2) духовні й моралізуючі й 3) сатиричні та гумористичні[4]). Пісні сатиричного змісту, що входили в репертуар Вересая, осміюють ненормальности людського життя й відхили від здорового змислу. Правда, „ці пісні він співає рідко та взагалі не надає їм окремого значіння, називаючи їх простацькими“, запримітив із приводу цієї частини репертуару Вересая Кость Ухорович[5]), але факт фактом, що такі речі входили в репертуар Вересая, а його погляд на них це його індивідуальний погляд і може вплив старости. Щоб не наводити багато прикладів, досить указати, що й репертуар „простацьких“ пісень у кобзаря Павла Братиці був великий і в ньому неминучими були: „Дворянка“, „Міщанка“, „Теща“ „Хома і Ярема“ й „Чечітка“[6]), а кобзарь Петро Гарасько знав ріжного роду приказки про „Дворянку“, „Тещу“, „Чечітку“ тощо[7]). Ствердження гумористичних і сатиричних речей у репертуарі кобзарів позволяє здогадуватися, що дума про козака-нетягу, пісня, відома з записів XIX в. як пісня про Байду, речі про вівчаря й тещу з збірника Кондрацького це частина тодішнього кобзарського репертуару.

[1]) П. Иващенко. Павло Братыця и Прокипъ Дубъ, кобзари Нѣжинск. у. Черниговъ. губ. (Записки Юго-Западнаго Отдѣла Императорскаго Русскаго Географическаго Общества, т. II, Київ, 1875, стор. 127—9).

[2]) А. Н. Малинка. Прокопъ Чубъ. (Переходный типъ кобзаря). (Этнографическое Обозрѣніе, Москва, 1892, стор. 177—8).

[3]) Вал. Боржковскій. Лирники. (Кіевская Старина, т. XXVI (1889), стор. 699 - 702).

[4]) А. А. Русовъ. Остапъ Вересай, одинъ изъ послѣднихъ кобзарей малорусскихъ. (Записки Юго-Западнаго Отдѣла Имп. Рус. Геогр. Общества, т. I, Київ, 1874, стор. 333).

[5]) К. Ф. У. О. Кобзарь Остапъ Вересай, его думы и пѣсни. (Кіевская Старина, т. IV, стор. 280—1).

[6]) В. П. Горленко. Кобзари и лирники. (Кіевская Старина, т VIII, стор. 49).

[7]) А. Малинка. Кобзарь Петро Гарасько и лирникъ Максымъ Прыщенко. (Кіевская Старина, т. XLII, стор. 442).

Правдоподібно, записав Кондрацький кобзарські співи для свого збірника в часі походу на Волощину, в кожному разі перед 1693 р., коли до збірника могла попасти така хуторницька справа, як записки про те, скільки збіжжя вимолотили зо стіжка в Любогинях 1693 р. й скільки якого збіжжя висіяли тогож року тамже.

На закінчення подаю тексти инших українських пісень, що дісталися в збірник Кондрацького.

1.

(61 б) Nechody, panoyku, do mlyna spaty,
Sorom tobi, panoyku, nuroczok braty.
Twoiz to słuzeyki kopy pobrali;
Bogday im koniki poustawali.
Twoiz to sluzeyki dwery rozbili,
Krasnuiu diwoyku w łubyk zawili.
Koły ty, panoyku, na woynu poidesz,
Bystroiu szabelku w ruczkach zab...[1])
Ne puydesz, panoyku, na woynu krasno,
Koli budesz hladyty w diwczynu harnu (?).
(62 a) Day myni ruczeyku, nasz tobi obie,
Puydemy do popa szlubowaty sobie.

2.

(85 б) Oy tekut ryczeyki z krynic do ieziora.
A czemuz ty, diwczynoyko, smutna, newesela?
Oy iak ze ia maiu wesołaia buty,
Oy kohoz ia lubyła, z tym myni ne buty.
A ia ioho lublu, on toho neznaie,
Bohday tomu tiazko buło, kto nas rozłuczaie.
Oy nerozłuczyt Buh y was ne potiszyt;
Kotory mene zasmutyw, ten mene potiszyw.
Oy bywayze, byway, a nedbay na toie,
Prybywayze, moy mileyki da serdeyko moie.
A skoro pryidesz, ia swoho zabudu,
A swoim na presadu wesołaia budu.[2])

3.

(88 б) Ta na sium boci na tołoci.
More, diwko rusko.
Owczar owci podhaniaie.
A kozak diwku podmawlaie:
Chody z nami, z kozakami.

---

[1]) Замазано.
[2]) Порівн. текст, надрукований в „Двох співаниках половини й третьої четвертини XVIII в.“ (Записки, т. 133, стор. 161—2) із співаника Степана Ваґановського.

More, diwko rusko ta pudy...
Oy v nas, diwko, dobra mnoho.
Iest u nas domy murowany,
Ławy jaworowy,
Hory zemczuznyi,
A trawy szowkowyi.
A v nas ryczki medowy.
More, divko, ta pudy z nami.
Az idet diwka w pole y druhoe, na tretioie nastupaie,
Do[1]) kozaka promowlaie:
Hdez twoi dobra (89 a), kozaczeyku, weliki?
Az szczoz mowyt: kozaczeyku, hde twoi domy murowany?
A szczoz u nas, diwko, domy murowany,
To obuchy na twoi mołodyi pleczy okowany.
A szczo u na(s) hory zemczuznyi,
To twoi pleczy bily.
A szczo u nas trawy szowkowi,
To u nas kosa twoia rusawaia.
A szczo u nas ryki medowyi,
To v nas szlozy twoi mołodyi.

4.

(89 б) Ruszyli sie zownire z obozu,
Stali sobi koło perewozu.
Wyszła krasna mołodyca z chaty,
Chotyła sie z zołnirmi poznaty.

Zmyłuyte sie, Lachy, nado mnoiu,
Perenoczuy kotory zo mnoiu,
Bo sie boiu sama iedna spaty,
By mie dzury newyhnali z chaty.

5.

(90 a) Oy nedaleko od Manaczyna
Lubyła mene krasnaia dywczyna.
Ne tak lubyła, iak nadaryła.

Wynesła łuczok y stryłok puczok:
Naz tobi, moy myleyki, do biłych ruczok.[2])

---

[1]) В рукоп. Bo.
[2]) Повніший варіянт у „Двох співаниках“ (Зап. т. 133, стор. 162) із співаника Степана Вагановського.

PUBLIKATIONEN

der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg

Čarnećkyj-Gasse, 26

(in ukrainischer Sprache).

Mitteilungen der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften, bis jetzt erschienen Bde I—CXLVI (Geschichte, Archäologie, Ethnographie, Sprache und Literaturgeschichte, besonders der Ukraine). (B. I—XX vergriffen; Bd. XCIX—C erscheinen später).

Publikationen der Sektionen und Kommissionen der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften:

A. Die historisch-philosophische Sektion publizierte bis jetzt:

1. 16 Bände ihrer Beiträge (Zbirnyk istoryčno-filosofičnoi sekcii).
Bd. I: M. Hruševśkyj, Geschichte der Ukraine. T. I (bis Anfang des XI Jahrh.).
Bd. II: M. Hruševśkyj, Geschichte der Ukraine. T. II (bis Mitte des XIII Jahrh.).
Bd. III—IV: M. Hruševśkyj, Geschichte der Ukraine. T. III (bis zum J. 1340).
Bd. V: Materialien zur Kulturgeschichte Galiziens im XVIII—XIX Jahrh.
Bd. VI—VII: M. Hruševśkyj, Geschichte der Ukraine. T. IV (bis zum J. 1569).
Bd. VIII—XI: M Hruševśkyj, Geschichte der Ukraine. T. V (Verfassung und soziale Verhältnisse in XIV—XVII Jahrh.).
Bd. X—XI: M. Hruševśkyj, Geschichte der Ukraine. T. VI (Oekonomische, kulturelle und nationale Verhältnisse in XIV—XVII Jahrh.).
Bd. XII—XIII: M. Hruševśkyj, Geschichte der Ukraine. T. VII (Ukrainische Kosaken (bis zum J. 1625).
Bd. XIV: M. Hruševśkyj, Geschichte der Ukraine, Bd. VIII, I Teil
Bd. XVI: Al. Novyćkyj, Taras Ševčenko als Maler.
2. Ukrainisches Archiv, bis jetz 15 Bde (I—XV)

B. Die philologische Sektion publizierte bis jetzt 21 Bde ihrer Beiträge (Zbirnyk filologičnoi sekcii).
Ukrainische Bibliothek. Bd. I—VIII.

C. Die mathematisch-naturwissenschaftlich-medizinische Sektion publizierte bis jetzt 25 Bände ihrer Sammelschrift (Zbirnyk). (Band XX erscheint später).

D. Die Archaeographische Kommission publizierte bis jetzt folgende Werke:

1. Quellen zur Geschichte der Ukraine.
Bd. I: M. Hruševśkyj, Lustrationen der königlichen Domänen in den Bezirken von Halyč und Peremyšl vom J. 1565—66.
Bd. II: M. Hruševśkyj, Lustrationen der königl. Domänen in den Bezirken von Peremyšl und Sanok im J. 1565.
Bd. III: M. Hruševśkyj, Lustrationen der königl. Domänen in den Bezirken von Cholm, Bels und Lemberg im J. 1564—5.
Bd. IV V: St. Tomašivśkyj, Galizische Akten und Annalen aus den J. 1648—1649.
Bd. VI: St. Tomašivśkyj, Galizische Chroniken 1648—1657.
Bd. VII: M. Hruševśkyj, Lustrationen vom J. 1570.

4 φ

Bd. VIII: Iv. Krypjakevyč, Akten zur Geschichte der ukr. Kosaken 1513—1630.
Bd. XII: Dr. M. Korduba, Akten zur Geschichte der ukr. Kosaken 1613—1657.
Bd. XVI, 1: St. Tomašivśkyj, Vatikanische Materialien zur Geschichte der Ukraine 1648—1657.
Bd. XXII: Journal von J. Markovyč. (1735—1740).

2. Denkmäler der ukrainischen Sprache und Literatur. Bd. I—VII.
3. Kotljarevśkyj, Die travestierte Aeneïs, Abdruck der ersten Ausgabe vom J. 1798.
4. Akten-Sammlung zur Geschichte der sozial-politischen und ökonomischen Verhältnisse der West-Ukraine.
5. Ševčenko, Kobzarj, Facsimile der ersten Ausgabe vom 1840.

E. Statistische Kommission publiziert:

1. Studien aus dem Gebiete der Sozialwissenschaften und der Statistik, bis jetzt 3 Bde.

F. Juridische Kommission publizierte bis jetzt:

1. Juridische Zeitschrift, bis jetzt 10 Bde.
2. Juridische und ökonomische Zeitschrift, bis jetzt 10 Bde.
3. Juridische Bibliothek, bis jetzt 4 Bde.
4. Beiträge der juridischen Kommission (Zbirnyk prawnyczoi komisii) Bd. 1.

G. Ethnographische Kommission publizierte:

1. Ethnographische Sammlung (Etnografičnyj Zbirnyk); bis jetzt erschienen 38 Bände. (Band XX erscheint später).
2. Materialien zur ukrainischen Ethnologie; bis jetzt erschienen 20 Bände.

H. Bibliographische Kommission publiziert:

Beiträge zur ukrainischen Bibliographie, bis jetzt 5 Bde.

I. Kommission für klassische Philologie publiziert:

Arbeiten, bis jetzt 1 H. (in lateinischer Sprache).

J. Physiographische Kommission publiziert:

Sammelschrift der Kommission, bis jetzt 1 H.

K. Sitzungsberichte der mathematisch-naturwissenschaftlich-ärztlichen Sektion (in deutscher Sprache), bis jetzt 7 Hefte.

L. Bibliotek und Museum:

Alt-Ukraine (Stara Ukraina) 1924, 1925. 24 Hefte.

Chronik der Gesellschaft, enthält Berichte über Tätigkeit der Gesellschaft, sowie der Sektionen und Kommissionen derselben. Bis jetzt erschienen N. 1—68 ukrainisch und 1—59 deutsch.

Diese und andere Publikationen der Gesellschaft sind in der Buchhandlung der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg, Ringplatz, Nr. 10 vorrätig.
